

БОЛАШАҚ СУРДОПЕДАГОГТАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ӨЗІНДІК ЖҰМЫСТАР АРҚЫЛЫ ДАМУЫ

Аутаева А.Н. , Ержанова Г.Ж.

Абай атындағы қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Қазақстан, Алматы қ.
e-mail: Gulnur_ppf@mail.ru

Мақала болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамыту мәселесіне арналған. Студенттердің ғылыми жұмыстарымен айналысуы қазіргі таңда өте өзекті мәселе болып тұр. Осының негізінде өзіндік жұмыстарды сапалы орындауы жоғары білім алу мүмкіндігін қарастырады. Зерттеудің мақсаты болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамытуды теориялық әдіснамалық тұрғыдан негіздеу, әдістемесін жасау және оның тиімділігін эксперимент жүзінде тексеру, ғылыми-әдістемелік ұсыныстар беру. Зерттеу жұмысы барысында аралас зерттеу әдістері қолданылды: сапалық және сандық. Зерттеуге 2-3 курсстуденттері қамтылды. Сауалнама нәтижелері арқылы болашақ мамандардың зерттеушілік құзіреттіліктерін өзіндік жұмыстар арқылы дамытудың қарама-қайшылықтары анықталды.

Кілт сөздер: зерттеушілік құзіреттілік; жоғары білім; сурдопедагог; ғылыми жұмыстар.

Кіріспе

Болашақ сурдопедагогтардың зерттеу құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамыту өзекті болып тұр. Сол себепті, студенттердің зерттеу құзіреттілігін дамытумен қатар, оның өзіндік жұмыстарды ғылыми негізде жазу сапасы және түсіну деңгейін арттыру сияқты мәселелер туындауда. Кейбір студенттер бұл мәселелердің барлығын қосымша материалдарды қолдану арқылы шешуге болады деген пікір білдіреді. Бұл мақалада болашақ сурдопедагогтардың зерттеу құзіреттілігі мен өзіндік жұмыстар негізіндегі дамыту жағдайына қатысты сұрақтарды қарастырады.

Негізінен зерттеу құзіреттілігі бойынша болашақ сурдопедагогтарды дамытуға байланысты оң және теріс пікірлер қалыптасқан. Студенттердің зерттеу құзіреттіліктерін дамыту пайдалы деген ұсыныстар да көптеп кездеседі. Біріншіден, студенттердің ғылыми жұмыстарды жазуға деген қызығушылықтарын оятуға септігін тигізуі мүмкін. Мысалға, зерттеу құзіреттіліктерін дамыту арқылы ғылыми жобаларға белсенді қатысуы дамиды. Соның арқасында ғылымға деген қызығушылықтары арта түседі. Екіншіден, болашақ сурдопедагогтардың зерттеу құзіреттілігін дамыту арқылы теориялық білімдерін тәжірибемен ұштастыруға болады. Тәжірибеде өздерін жоғары деңгейде көрсету өскелең ұрпаққа үлгі болып табылады. Дегенмен болашақ сурдопедагогтардың зерттеу құзіреттілігін дамытуда қарсы пікірлер де бар. Себебі бакалавр деңгейінен бастап ғылымға дәріптеу студенттердің қызығушылығын жоғалтуы мүмкін. Мысалға, жоғары білімді алу үшін жалпы пәндерді және негізгі білімді алатындықтан ойлары шашыраңқы болу қаупі бар. Тек сол білімнің белгілі бір пайызы ғана есінде сақталуы мүмкін.

Сонымен қатар өзіндік жұмыстар мәселесі бойынша болашақ сурдопедагогтарды даярлауға деген оң және қарсы пікірлерді кездестіруге болады. Біріншіден, өзіндік жұмыстарды белсенді, жан-жақты орындау деңгейін арттыруға мүмкіндік беруі мүмкін. Студенттер арасында бәсекелестік туып, тапсырмаларды орындау талабын қанағаттандыру үшін білім деңгейін үнемі жетілдіріп отырады түсінікті. Мысалға, ғылыми кітапханалар қоры, әлеуметтік желідегі құнды мәліметтер, ғылыми мақалаларды ізденуі мүмкін деген тұжырым жасауға болады. Бұл өз кезегінде болашақ мамандардың білім

деңгейінің сапасының артуына алып келеді. Дегенмен шектен тыс ізденіп білім алуға қарсы болудың ең басты себебі – қоғамдық ортадағы тәрбиелік іс-шараларға деген көзқарасының бәсеңдеуі. Білім алу мен тәрбие үрдісі қатар жүретіні анық. Нәтижесінде, әлеуметтік ортадағы белсенділіктері бәсеңдеуі анық.

Еліміздегі жоғары білімнің қол жетімділік деңгейін арттырудың маңызды элементі ретінде Еділбай Оспан академиялық жазылым негіздерін басты бағытқа қойды [1, 7-13 б].

Ресейде Арсентьева М.В. еңбегінде жоғары оқу орындарында студенттердің зерттеушілік құзіреттіліктерін қалыптастыру қажеттігі жайында мақұлдаған. [2, 473-476 б].

Қазақстан Республикасында, атап айтқанда, З.А. Мовкебаева өзінің бірқатар еңбектерінде мүмкіндігі шектеулі тұлғалардың мамандық таңдауға дайындығы туралы атап өтті [3, 6-11 б].

Қазақстан Республикасында педагогикалық университеттердің дефектология бөлімінің студенттеріне сурдопедагогика негіздерін әзірлеуге алғашқы талпыныстарды профессор А.Н. Аутаева жасады [4, 56-58 б].

В. М. Нагаевтың зерттеуінде өзіндік жұмыс жасаудың екі түрін ажыратады: мазмұнды, адамның адекватты шешім қабылдау қабілеті жоқ және ұйымдастырушылық, іскерлікпен қабылданған шешімді іске асырумен өз жұмысын ұйымдастыру. Атап өткендейғалым, тек осы екі түр болған жағдайда ғана адамның шынайы өзбетімен жұмыс жасауын айтуға болады [5, 2-6 б].

Материалдар мен әдістер

Жоғарыда көрсетілген еңбектерге жасалған талдау болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамыту мәселесінің зерттелмегенін көрсетті. Проблеманың өзектілігін талдау жоғары оқу орындарында болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамытуды жүзеге асыруда қоғамның сұранысы мен арнайы педагогика ғылымында оның теориялық және практикалық негізделуі арасында қарама-қайшылықтар бар екендігі айқындалды:

– болашақ сурдопедагогтардың қабілеттілігі мен зерттеушілік құзіреттілігінің дайындығын анықтау және оны шешуде ғылыми негізде өзіндік жұмыстарды орындауға деген қызығушылықтарының жеткіліксіздігі арасында;

– қазіргі қоғамның талаптарына сай болашақ сурдопедагогтардың оқытуды теориялық тұрғыда негіздеу мен оны тәжірибеде жүзеге асырудың мазмұны мен әдістемесінің жеткілікті дәрежеде жасалмауы арасында қарама-қайшылықтардың бар екендігін көрсетеді.

М. В. Буланова-Топоркова атап өткендей, ең алдымен оқу үрдісінің негізін (білімнің іргелі өзегі) және міндеттерін анықтап алып, содан кейін осы негізде тапсырмалар мен мәселелер жүйесін өзіндік жұмыста көрсету керек екенін қарастыруға ықпал етті [6, 6-11 б].

Зерттеудің мақсаты: болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамытуды теориялық әдіснамалық тұрғыдан негіздеу, әдістемесін жасау және оның тиімділігін эксперимент жүзінде тексеру, ғылыми-әдістемелік ұсыныстар беру.

Зерттеудің міндеті:

– болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамытудың теориялық-әдіснамалық негіздерін айқындау;

– болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамытудың әдістемелік негіздерін жүйелеу;

– танылған ғылыми-әдіснамалық негіздер мен жүйеленген әдістемелік негіздерін тірек ете отырып, болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамытуды арнайы әдістемесінің құрылымдық-мазмұндық моделін жасау;

– болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамытудың арнайы әдістемесін педагогикалық эксперименттен өткізу және тиімді нәтижелерін оқыту үдерісіне енгізу, ғылыми-әдістемелік ұсыныстар беру.

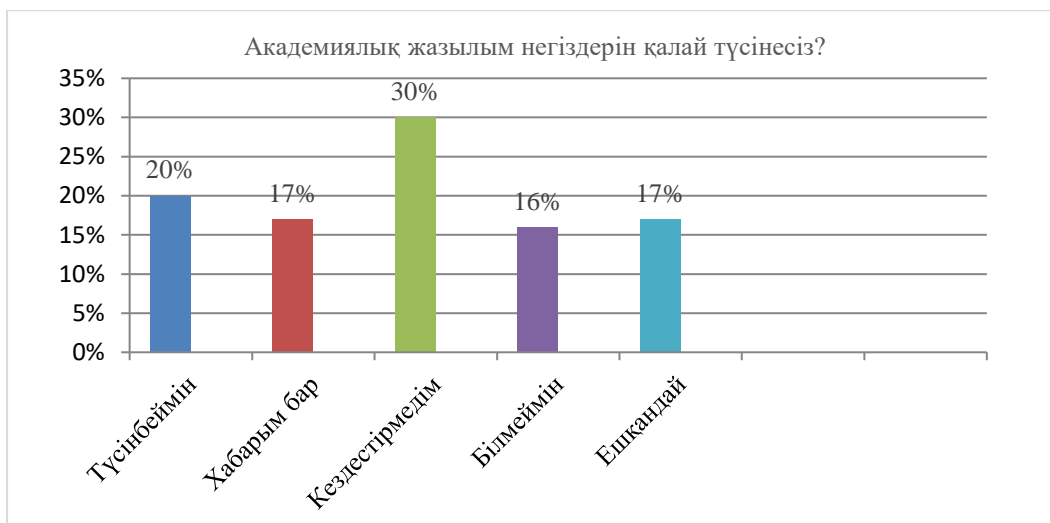
Негізгі бөлім

Зерттеу сапалық және сандық деректерді қолданатын аралас зерттеу әдісін қолданды. Негізгі ақпарат жинау үшін сауалнамалар пайдаланылды. Ізденуші әзірлеген сауалнаманың сұрақтары ашық және жабық түрде болды. Зерттеу мақсатына жету үшін келесі әдістер қолданылды: әдістемелік әдебиеттер мен зерттеулерді талдау, тақырыпқа қатысты түйінді мәселелерді танып-білу, жинақтау, салыстыру, модельдеу; эмпирикалық-педагогикалық бақылау, студенттермен әңгімелесулер өткізу, сауалнама өткізу, педагогикалық эксперимент өткізу, оның нәтижелерін сандық және сапалық талдау. Зерттеу әдістемесі болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттіліктерін өзіндік жұмыстар арқылы дамытуға негізделген.

Нәтижелер мен талқылаулар

Зерттеу барысында болашақ сурдопедагогтардың зерттеушілік құзіреттіліктерін өзіндік жұмыстар арқылы дамытубойынша 2-3курс «Арнайы педагогика»білім беру бағдарламасы студенттеріне сауалнама жүргізілді. Сауалнама жүргізуде зерттеліп отырған тақырып аясында бірнеше сұрақтар қарастырылды:

- Академиялық жазылым негіздерін қалай түсінесіз?
- Зерттеушілік құзіреттілік дегенді қалай түсінесіз?
- Болашақ мамандардың өздік жұмыстарды ғылыми стильде орындауы қаншалықты маңызды?
- Сауалнама нәтижесі бойынша «Академиялық жазылым негіздерін қалай түсінесіз?» деген сұраққа сауалнама қатысқан 2-3курс «Арнайы педагогика»білім беру бағдарламасы бойынша білім алатын студенттержауап берді.

Сурет 1 – Сұрақ бойынша сауалнама нәтижелері
«Академиялық жазылым негіздерін қалай түсінесіз?»

Сауалнама нәтижесін саралай отырып, болашақ мамандардың зерттеушілік құзіреттіліктерін дамытуда академиялық жазылым негіздерін толық түсінбейтінін байқап отырмыз. Бірақ бұл мәселенің шешімін табуда қарқынды жұмыс істеуге болатынын көруге болады. «Академиялық жазылым негіздерін қалай түсінесіз?» деген сауалнамада «түсінбеймін» жауабы бойынша 20%, «хабарым бар» жауабы бойынша 17%, «кездестірмедім» жауабы бойынша 30% құраса, «білмеймін» 16%, «ешқандай»жауабын қалап отырған студенттер 17% көрсетті.

- Сауалнама нәтижесі бойынша «Зерттеушілік құзіреттілік дегенді қалай түсінесіз?» деген сұраққа сауалнамағақатысқанболашақ мамандар белсене қатысты.

Сурет 2 – Сұрақ бойынша сауалнама нәтижелері
«Зерттеушілік құзіреттілік дегенді қалай түсінесіз?»

«Зерттеушілік құзіреттілік дегенді қалай түсінесіз?» сауалнама нәтижесі бойынша барлық қатысқан білімгерлер жауап берді. Аздап хабарым бар жауабы бойынша 51%, мүлдем хабарым жоқ жауабын 15%, білмеймін жауабы бойынша 11%, әлі кездестірмедім 12%, түсінбедім жауабын 16% беріп отыр. Осыдан байқауымызға болады және әлі де болашақ мамандардың зерттеушілік құзіреттіліктерін дамытуда кедергілер орын алады.

Болашақ сурдопедагогтардың зерттеу құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамыту қажеттілігі туындап отыр. Қазіргі жағдайда, болашақ мамандар өздерінің зерттеу жұмыстарын, өздік жұмыс тапсырмаларын қаншалықты сапалы деңгейде орындауы бұлыңғыр күйде болып отыр. Оның оң және теріс пікірлері сөзге тиек етеді. Зерттеу жұмысының болжамымен нәтижесі арасында әлі де талқылау жұмыстарын қажет етеді. Жүргізілген сауалнама нәтижелері тақырып аясында әлі де қарқынды, тың жұмыстарды талап етеді. Болашақ сурдопедагогтардың зерттеу құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамытуда біршама жұмыстардың жүргізілуі, нәтижеге жетуге септігін тигізетіні анық. Мақалада баяндалған зерттеу жұмысы күнделікті өмірде өт қажет және еліміздің болашағының дамуында, болашақ мамандардың сапалы, кәсіби маман болуында орасан рөл атқарады.

Жоғарыда айтылған ғалымдардың құнды пікірлері жүргізілген зерттеу жұмыстарының тың нәтижеге жетуіне жазылған еңбектері, айтылған пікірлері дәлел болады. Нәтижесінде бірінші курс студенттерінің көпшілігі өмірінің жаңа жағдайларына психологиялық тұрғыдан дайын болмайды. Олар жаңа сабақ түрлеріне бейімделе алмауы, белгілі бір тапсырмаларды орындай алмайды; нәтижесінде зерттеушілік құзіреттіліктерді түсінбеу салдарынан қиындықтарға тап болуда.

Менің ойымша, университетке дейінгі дайындық-бұл студенттердің жеке білім беру және шығармашылық қажеттіліктерін қанағаттандыруға және шығармашылық тұлғаның өзін-өзі дамытуын қамтамасыз етуге бағытталған қосымша зерттеу жұмыстарын орындауды іске асыру арқылы оқыту мен тәрбиелеудің мақсатты процесін ұйымдастыру. Болашақ сурдопедагогтардың зерттеу құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамыту жоғарғы оқу орнында үздіксіз білім беру жүйесіндегі қажетті құндылық болып табылады және студенттердің білім беру саласындағы қажеттіліктерін барынша толық қанағаттандыруға қол жеткізуге ықпал етеді.

Қорытынды

Қорытындылай келе, студенттердің зерттеу құзіреттілігін дамыту жайлы пікірлер көп. Ең алдымен студенттердің ғылыми жұмыстармен айналысуына пайдалы болуы мүмкін. Сонымен қатар болашақ сурдопедагогтардың зерттеу құзіреттілігін өзіндік жұмыстар арқылы дамыту сапасын да арттырады анық, бірақ әрбір тапсырманы түсініп орындауы білім сапасының артуына да өз әсерін тигізеді. Менің ойымша, болашақ сурдопедагогтардың зерттеу құзіреттілігін дамытуда тиімді жақтарын мұқият саралау арқылы дұрыс шешім қабылдап, өзіндік жұмыстарды орындаудағы сабақтастығын байланыстыру қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Ospanov E.T. Академиялық жызылым негіздері: Оқу құралы/ E.T. Ospanov – Алматы: «Білік»баспасы, 2020. – 340 бет.
2. Арсентьева М.В. Психологические факторы успешного обучения студентов в вузе // Известия Тульского государственного университета. Технические науки. 2012. Вып. 11. Ч. 2. С. 214-221.
3. Мовкебаева, З.А. Вопросы подготовки педагогических кадров в Республике Казахстан к работе в условиях инклюзивного образования [Текст] / З.А. Мовкебаева // Педагогика и психология. - 2018. - № 2. - С. 6-11.
4. Сурдопедагогика негіздері : [Электронный ресурс] : оқу құралы / А. Н. Ауаева, А. А. Махметова, Л. А. Бутабаева. - Электрон. текстовые дан. 1,07 МБ. - Алматы : Абай атындағы ҚазҰПУ "Ұлағат" баспасы, 2011. - 155 б.
5. Нагаев В.М. Методика преподавания в высшей школе. – Киев: Центр учебной литературы, 2007. – 232 с.
6. Педагогика и психология высшей школы: учеб. пособие / Отв. ред. М.В. Буланова-Топоркова. – Ростов-на-Дону, 2002. – 544 с. 4. Педагогические основы самостоятельной работы студентов / Под общ. ред. О.Л. Жук. – Мн.: РИВШ, 2005. – 112 с.
7. Urinova N. M., Abdullaeva N. Opportunities to use project-based teaching technology in the development of students' research competence //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 11. – №. 3. – С. 2344-2348.
8. Atadjanov K. Developing the pedagogical competence of future teachers using web-based technologies in self-study //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 11. – №. 11. – С. 306-310.
9. Жексембинова А.К. Университеттік білім беру жүйесінде болашақ әлеуметтік педагогтардың зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыру: философия док. (PhD). ... дис.: 6D012300. – Алматы: «Әл-Фараби атындағы қазақ ұлттық университеті», 2017. – 149 б.
10. Есполова Г.К. Жаңартылған білім беру мазмұнында бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыру: философия док. (PhD). ... дис.: 6D010200. – Талдықорған: «Илияс Жансүгіров атындағы Жетісу университеті» Ке АҚ, 2021. – 167 б.

REFERENCES:

1. Ospanov E. T. Fundamentals of academic science: textbook/ Ospanov E. T. – Almaty: publishing house "Bilik", 2020. – 340 pages.
2. Arsentieva M.V. Psychological factors of successful training of students at the university // Izvestiya Tula State University. Technical sciences. 2012. Issue 11. Part 2. pp. 214-221.
3. Movkebayeva, Z.A. Issues of training of pedagogical personnel in the Republic of Kazakhstan to work in inclusive education [Text] / Z.A. Movkebayeva // Pedagogy and psychology. - 2018. - No. 2. - pp. 6-11.
4. Fundamentals of sign language pedagogy : [electronic resource] : textbook / A. N. Auaeva, A. A. Makhmetova, L. A. Butabaeva. - Electron. text from. 1.07 MB. - Almaty: Abai kaznpu "Ulagat " publishing house, 2011. - 155 p.
5. Nagaev V.M. Methods of teaching in higher school. – Kiev: Center of Educational Literature, 2007. – 232 p.
6. Pedagogy and psychology of higher education: studies. manual / Ed. by M.V. Bulanova-Toporkova. – Rostov-on-Don, 2002. - 544 p. 4. Pedagogical foundations of independent work of students / Under the general editorship of O.L. Zhuk. – Mn.: RIGA, 2005. – 112 p.
7. Urinova N. M., Abdullaeva N. Opportunities to use project-based teaching technology in the development of students' research competence //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 11. – №. 3. – С. 2344-2348.
8. Atadjanov K. Developing the pedagogical competence of future teachers using web-based technologies in self-study //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 11. – №. 11. – С. 306-310.

9. Zhekseminova A. K. formation of research competence of future social teachers in the system of university education: philosophy Doc. (PhD). ... dis.: 6D012300. - Almaty: "Al-Farabi Kazakh National University", 2017. - 149 p.

10. Espolova G. K. formation of research competence of Primary School students in the updated content of education: philosophy Doc. (PhD). ... dis.: 6D010200. - Taldykorgan: JSC "Zhetysu University named after Ilyas Zhansugurov", 2021. – 167 p.

РАЗВИТИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ СУРДОПЕДАГОГОВ ЧЕРЕЗ САМОСТОЯТЕЛЬНУЮ РАБОТУ

Аутаева А.Н., Ержанова Г.Ж.

*Казахский национальный университет имени Абая, Қазақстан, г. Алматы
e-mail: Gulnur_ppf@mail.ru*

Статья посвящена проблеме развития исследовательской компетенции будущих сурдопедагогов через самостоятельную работу. Работа студентов над научной работой в настоящее время является очень актуальной проблемой. На этой основе качественное выполнение самостоятельной работы предусматривает возможность получения высшего образования. Целью исследования является теоретическое методологическое обоснование развития исследовательской компетенции будущих сурдопедагогов через самостоятельную работу, разработка методики и экспериментальная проверка ее эффективности, предоставление научно-методических рекомендаций. В ходе исследовательской работы использовались смешанные методы исследования: качественные и количественные. В исследование были включены студенты 2-3 курсов. По результатам анкетирования выявлены противоречия развития исследовательских компетенций будущих специалистов через самостоятельную работу.

Ключевые слова: *исследовательская компетенция; высшее образование; сурдопедагог; научные работы.*

DEVELOPMENT OF RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE SIGN LANGUAGE TEACHERS THROUGH INDEPENDENT WORK

Autayeva A.N., Erchanova G.Zh.

*Kazakh national pedagogical university named after Abai, Kazakhstan, Almaty
e-mail: Gulnur_ppf@mail.ru*

The article is devoted to the problem of developing the research competence of future sign language teachers through independent work. The work of students on scientific work is currently a very urgent problem. On this basis, the qualitative performance of independent work provides for the possibility of obtaining higher education. The purpose of the study is a theoretical methodological justification of the development of the research competence of future sign language teachers through independent work, the development of a methodology and experimental verification of its effectiveness, the provision of scientific and methodological recommendations. During the research work, mixed research methods were used: qualitative and quantitative. Students of 2-3 courses were included in the study. The results of the survey revealed contradictions in the development of research competencies of future specialists through independent work.

Key words: *research competence; higher education; sign language teacher; scientific works.*